WIKIPEDIA

Aramees

Het **Aramees**, de oorspronkelijke taal van de Arameeërs, is een Semitische taal die ooit de lingua franca van het Midden-Oosten was, maar tegenwoordig nog maar in zeer beperkte mate gesproken wordt en daarnaast nog wordt gebruikt in de liturgie van enkele oosterse christelijke kerken. Het behoort tot de noordwestelijke Semitische talen, samen met het Hebreeuws en het Fenicisch. Eigenlijk gaat het om meerdere talen, want in de loop van zijn 3200 jaar geschiedenis hebben zich verscheidene varianten van het Aramees ontwikkeld. Aramees (of varianten ervan) werd vroeger ook wel Chaldeeuws genoemd.

Vrij algemeen wordt verondersteld dat Jezus Aramees sprak, anderen gaan ervan uit dat hij een door Aramees beïnvloed Hebreeuws sprak.[1][2][3]

Aramees (ארמית, Arāmît)	
Gesproken in	Delen van Libanon, Syrië, Irak en Turkije
Taalfamilie	Afro-Aziatisch ▪ Semitische talen ▪ Centraal Semitisch ▪ Noordwest Semitisch ▪ Aramees
Dialecten	▪ Oost-Aramees ▪ Syrisch ▪ Mandaïsch ▪ West-Aramees ▪ Nabatees ▪ Palmyreens ▪ Palestijns
Alfabet	Aramees
Officiële status	
Officieel in	▪ geen
Taalcodes	
ISO 639-1	geen
ISO 639-2	arc
ISO 639-3	arc
Portaal	Taal

Inhoud

Ontstaan en verspreiding

Het Aramees wordt oorspronkelijk gesproken door de Arameeërs, een Semitisch volk dat woonde in Boven-Mesopotamië, een gebied dat zich uitstrekt over (delen van) het huidige Irak, Syrië en Turkije. Naarmate hun cultuur zich meer vermengde met de Assyrische won hun taal veld in het Assyrische Rijk, naast het Akkadisch. In de 8e eeuw v.Chr. werd het de ambtelijke taal van het Assyrische en later ook van het Chaldeeuws-Babylonische en het Perzische Rijk.[4] Dit zogenaamde *Rijksaramees* raakte over een groot deel van het Midden-Oosten verspreid en werd eeuwenlang gebruikt als diplomatieke taal, ook door het oude Egypte.

Evolutie

Het Aramees kan in drie hoofdperiodes verdeeld worden:

- Oud-Aramees of Rijksaramees (1100 v.Chr.–200 n.Chr.), waaronder:
  - Bijbel-Aramees van enkele boeken van de Hebreeuwse Bijbel; (Daniël en Ezra);

    - Galilees-Aramees of Joods-Palestijns Aramees; het veronderstelde Aramees van Jezus;
- Midden-Aramees (200–1200), waaronder:
    - Literair-Aramees met als voornaamste taal het Syrisch;
    - Het Aramees van de Talmoed, Targoem en Midrasj;
    - Mandaïsch;
- Neo-Aramees (1200–heden), waaronder:
    - Verschillende moderne dialecten.

Uit het Rijksaramees ontwikkelden zich vanaf de 7e eeuw v.Chr. twee grote takken die aan de basis liggen van de latere varianten van het Aramees: de oostelijke in Mesopotamië en de westelijke in de delen van het Midden-Oosten ten westen daarvan.

West-Aramese tak

Tot de West-Aramese tak behoorden het Nabatees (de taal van de Nabateeërs), het Palmyreens, de taal van Palmyra en het Palestijns, dat zich ontwikkelde in het huidige Israël/Palestina, Libanon en het westen van Syrië, dat weer gesproken werd door de Samaritanen, de joden en de christenen in Palestina.

Oost-Aramese tak

Tot de Oost-Aramese tak behoort het Syrisch, dat zich ontwikkelde in de vroegchristelijke stad Edessa en belangrijk werd als taal voor de christelijke kerken in het Midden-Oosten, maar zich rond de 2e eeuw opnieuw opsplitste in twee varianten: het Oost-Syrisch, dat gebruikt werd door de kerken die onder gezag van de Perzen kwamen en het West-Syrisch, voor de kerken die tot het Romeinse Rijk bleven behoren.

De joden die in Babylon waren gebleven ontwikkelden een eigen vorm van Oost-Aramees, net als de Mandeeërs in het zuiden van Mesopotamië (het Mandees).

Het Aramees bij de joden

Afgezien van de deuterocanonieke boeken, is het Oude Testament, de Tenach, voor het grootste deel geschreven in het Hebreeuws. Daniël 2:4 tot 7:28; Ezra 4:8 tot 6:18 en 7:12-26; Genesis 31:47 en Jeremia 10:11 zijn echter in het Aramees geschreven. Het gaat om een soort Aramees dat rechtstreeks uit het Rijksaramees komt, het zogenaamde *Bijbel-Aramees*. Het moderne Hebreeuws is doorspekt met woorden en uitdrukkingen uit het Aramees. Verondersteld wordt dat de meeste joden in Israël en Judea in het begin van onze jaartelling een vorm van West-Aramees als dagelijkse omgangstaal spraken. Dit Joods- Aramees zou de taal van Jezus zijn geweest.

De rabbijnse geschriften zijn grotendeels in het Aramees geschreven: de Babylonische Talmoed en aanverwante geschriften in het Joods-Babylonisch, de Jeruzalemse Talmoed in het Joods-Aramees.

Tekst uit de Hebreeuwse Bijbel (Exodus 12:25-31) in zowel Hebreeuws als Aramees. Noord-Irak, 11e eeuw n.Chr.

Aramees schrift

De latere varianten van het Aramees ontwikkelden eigen vormen van schrift, gebaseerd op dit oorspronkelijke alfabet, zoals het Syrische en het Mandese schrift. Het Arabisch alfabet is afgeleid van het Nabateïsche schrift.

Huidige toestand

Tegenwoordig wordt het Aramees nog gesproken door Aramese christenen in plaatsen zoals Qamishli, Maaloula, Mardin, Midyat, Bartella en Qaraqosh.

In Syrië wordt nog wel een West-Neo-Aramees dialect gesproken door de christenen in de omstreken van Damascus.[5] De Aramese christenen in de streek van Tur Abdin in het oosten van Turkije spreken het Neo West-Aramees. Ze behoren tot de Syrisch-orthodoxe Kerk van Antiochië, Syrisch-katholieke Kerk of Evangelische Kerk. De meesten onder hen zijn de streek ontvlucht en leven nu in Europa en Noord-Amerika.

De Aramese christenen in grensgebieden van Noord-Irak, Turkije en Iran spreken *Neo Oost-Aramees*, ook wel het *Madenhoyo* genoemd, wat "oostelijk" betekent. De sprekers van die taal leven vrijwel volledig in de diaspora.

In Zuid-Irak wordt nog Neo-Mandees gesproken. Een aantal naar Israël geëmigreerde joden uit Irak en Iran kennen nog hun eigen Oost-Aramees dialect, afgeleid van het Joods-Babylonisch. Varianten worden nog gesproken in het dorpje Jish ten noordwesten van het Meer van Galilea. Na 1948 kwam het Aramese dialect daar in de verdrukking tussen het Hebreeuws en het Arabisch.

Als liturgische taal wordt het West-Syrisch nog gebruikt door de Syrisch-orthodoxe Kerk, Syrisch-Katholieke kerk en de Syrisch-Maronitische Kerk. De christelijke kerken in Irak en Iran gebruiken Oost-Syrisch. Deze talen worden vooral door religieuzen in leven gehouden.

Tellen

Hieronder een tabel met vergelijkingen tussen Oudaramees, modern West-Aramees en modern Oost-Aramees. Wat betreft de uitspraak:

- De *E* met een apostrof wordt uitgesproken als een sjwa (dus: ə; zoals in: schoenen).
- Wat de numeralia betreft, zijn de verschillen met het Bijbels Aramees en andere oude dialecten, zoals het Edessaans Aramees, miniem.

Nederlands	Oud Aramees	Neo West-Aramees	Neo Oost-Aramees
een	chad	ha	ga
twee	te'reen	trè	tre
drie	te'lata	tlotho	tlatha
vier	arre'be'a	arb'o	arba
vijf	chamme'sja	hamsjo	gamsja
zes	sjieta	esjto	esjta
zeven	sjiebe'a	sjow'o	sjowa
acht	te'manne'ja	tmenjo	tmanja
negen	tiesje'a	tesj'o	tisha
tien	ase'r	'asro	esra

Zie ook

- Aramees alfabet
- Aramees in de Bijbel

Externe links

- Aramea.nl (http://www.aramea.nl/index.php/arameeers) (Informatie over het Aramees)

Literatuur

- Holger Gzella, *De eerste wereldtaal. De geschiedenis van het Aramees*, 2017, ISBN 9789025307011

Bronnen, noten en/of referenties

1. Discovering the Language of Jesus: Hebrew or Aramaic?, Douglas Hamp (https://web.archive.org/web/20110424030043/http://www.thefirstsixdays.com/LanguageofJesus/index.htm), thefirstsixdays.com.
2. Trouw.nl *Netanjahoe had gelijk: Jezus kende Aramees én Hebreeuws*, 2014 (http://www.trouw.nl/tr/nl/4716/Christendom/article/detail/3663154/2014/05/28/Netanjahoe-had-gelijk-Jezus-kende-Aramees-en-Hebreeuws.dhtml)
3. Rogerabrahams.nl *Het Aramees (2): dit is wat Jezus letterlijk zei*, 2017 (http://rogerabrahams.nl/aramees-2-is-jezus-letterlijk-zei/)
4. Rogerabrahams.nl *Het Aramees: hoe een streektaal een wereldtaal werd (1)*, 2017 (http://rogerabrahams.nl/aramees-hoe-streektaal-wereldtaal-werd-1/)
5. https://books.google.nl/books?id=ZzPKDAAAQBAJ&pg=PA284&lpg=PA284&dq=west-aramaic+maaloula&source=bl&ots=3KvfXvodTd&sig=ACfU3U3XykWURIlcbZnFwDDJT-ajr0zeTQ&hl=nl&sa=X&ved=2ahUKEwjo8YrhqKzoAhWF5KQKHcfwDCwQ6AEwCXoECA0QAQ#v=onepage&q=west-aramaic%20maaloula&f=false

Zie de categorie ***Aramees*** van Wikimedia Commons voor mediabestanden over dit onderwerp.

Zie de ***Aramese uitgave*** van Wikipedia.